

Resumé: Frivillige i Hjemmeværnet 2011

I denne rapport kortlægger vi sammensætningen af hjemmeværnets frivillige medlemmer samt deres holdninger og forventninger til hjemmeværnet og deres egen frivillige indsats. Rapporten er en opfølgning på en rapport fra 2007, hvor SFI gennemførte en tilsvarende kortlægning. Vi belyser derfor også udviklingen fra 2007 til 2011.

DE FRIVILLIGE MEDLEMMER I TAL

I september 2011 havde hjemmeværnet 47.786 medlemmer, hvoraf 19.678 stod i den aktive styrke, mens resten stod i reserven, dvs. at de deltager i mindre end 24 timer om året i funktionsrelaterede aktiviteter for hjemmeværnet. De 19.678 medlemmer i den aktive styrke omfattede 1.519 officerer, 3.471 andre befalingsmænd samt 14.688 menige fordelt på de forskellige værnsgrene: hærhjemmeværnet (HHV), politihjemmeværnet (POHJV), virksomhedshjemmeværnet (VHV), marinehjemmeværnet (MHV) og flyverhjemmeværnet (FHV). Politi- og virksomhedshjemmeværnet hører organisatorisk under hærhjemmeværnet, men optræder i denne undersøgelse som selvstændige grene af hjemmeværnet. Hærhjemmeværnet er langt den største af værnsgrenene, idet der her er 30.587 frivillige medlemmer, hvoraf ca. 19.000 står i reserven. Mindst er virksomhedshjemmeværnet, som har 1.345 frivillige medlemmer, heraf 602 aktive.

DEN TYPISKE HJEMMEVÆRNSSOLDAT

Mange af medlemmerne af hjemmeværnet har et langvarigt medlemskab bag sig. I gennemsnit har de frivillige i 2011 været medlem i 24,3 år. I 2007 var den gennemsnitlige anciennitet 23,1 år. Der er nogle markante forskelle på de fem værnsgrene, hvad angår de frivilliges anciennitet. De frivillige i flyverhjemmeværnet har i gennemsnit været medlem i 28,9 år, mens de frivillige i marinehjemmeværnet i gennemsnit har 21,1 års anciennitet. Forskellen i anciennitet mellem værnsgrenene med henholdsvis de mest og mindst erfarne frivillige er således 7,8 år.

De mange frivillige medlemmer af hjemmeværnet udgør selvsagt et bredt udsnit af den danske befolkning, men der er en klar overvægt af mænd i alderen mellem 25 og 50 år. Der er dog også en del kvindelige medlemmer. De udgør 13 pct. af medlemmerne. Af hjemmeværnets fem værnsgrene er der relativt flest kvinder i flyverhjemmeværnet.

Gennemsnitsalderen er 52 år, hvilket er lidt højere end i 2007, hvor den var 49 år. Denne gennemsnitlige aldring skyldes udelukkende, at medlemmer i reserven i gennemsnit er blevet ca. 5 år ældre i årene fra 2007 til 2011, mens gennemsnitsalderen blandt de aktive er nogenlunde den samme, som den var i 2007. Hjemmeværnet har siden 2007 haft en stigende tilgang af unge frivillige medlemmer. Andelen af 18-29-årige blandt de aktive er steget fra 7 pct. i 2007 til godt 13 pct. i 2011. Men også andelen i den ældste aldersgruppe, 60 år og derover, er øget siden 2007. Samtidig med tilgangen af nye unge er der således også flere ældre, der forbliver aktive.

De frivillige medlemmer af hjemmeværnet er endvidere karakteriseret ved at omfatte relativt mange med en faglig uddannelse. Sammenlignet med alle i den voksne befolkning er der relativt færre i hjemmeværnet, som ikke har en erhvervskompetencegivende uddannelse, men også færre med en videregående uddannelse. Andelen med en videregående uddannelse er dog steget siden 2007.

De frivillige i hjemmевærnet er endvidere relativt oftere ansat i den private sektor, har i gennemsnit en længere arbejdsuge og er lidt mere tilbøjelige til at have uregelmæssige arbejdstider. Siden 2007 er andelen, der er gået på pension, øget, hvilket passer med den større andel af medlemmer i de ældre aldersgrupper.

Endelig er en relativt større andel af de frivillige bosiddende uden for de store byområder.

MEDLEMMERNE ER OGSÅ AKTIVE I ANDET FRIVILLIGT ARBEJDE

Ligesom i 2007 viser denne undersøgelse, at rigtig mange medlemmer ud over at yde en frivillig indsats i hjemmевærnet også lægger en frivillig indsats i andre sammenhænge. Hele 62 pct. af de frivillige i hjemmевærnet er engageret i en eller anden form for frivilligt arbejde ved siden af deres aktiviteter i hjemmевærnet. Til sammenligning er kun knap 40 pct. af hele den voksne danske befolkning engageret i frivilligt arbejde. Dermed er de frivillige i hjemmевærnet langt mere involveret i forskellige former for andet frivilligt arbejde end danskerne i almindelighed. Ligesom i befolkningen som helhed er det især inden for idræts-, fritids- og bolig- og lokalsamfundsområdet, at de frivillige i hjemmевærnet deltager ud over deres frivillige arbejde i hjemmевærnet. Dette høje aktivitetsniveau for frivilligt arbejde genfindes på samme høje niveau, uanset hvilken værnsgren man ser på.

Også når det drejer sig om villighed til at hjælpe på anden måde end inden for det organiserede frivillige arbejde, fremtræder hjemmевærnsmedlemmerne som meget aktive. Hjemmевærnsmedlemmer yder noget mere end befolkningen som helhed hjælp med praktiske opgaver eller med penge eller anden form for økonomisk støtte til personer uden for egen husstand, hvad enten det drejer sig om familie, venner, naboer eller andre. Der er heller ikke på dette område forskel mellem værnsgrenene.

ANLEDNING OG MOTIVER

Ligesom ved andre former for frivilligt arbejde viser det sig, at det har stor betydning at blive opfordret til at gå ind i frivilligt arbejde. Rekrutteringen er typisk afhængig af sociale netværk eller social kapital, som øger chancen for at blive opfordret og dermed chancen for at opleve, at der er brug for den frivilliges indsats. Også i undersøgelsen i 2007 angav de frivillige mest hyppigt, at de var blevet opfordret af andre til at blive medlem. I 2011 er det dog blevet en større andel, der oplyser, at indmeldelsen udsprang af militærtjeneste, nemlig 28,7 pct. mod 22,9 pct. i 2007.

Mange af hjemmевærnets medlemmer har et netværk inden for hjemmевærnet. 32 pct. har familie, der er medlemmer, og 69 pct. har venner blandt hjemmевærnets frivillige.

De frivillige kan opdeles i fire grupper, hvad angår deres motivation for at være medlem af hjemmевærnet. Traditionalister er især motiveret af at ville forsvare Danmark og af, at hjemmевærnet løser vigtige opgaver for samfundet. Lederaspiranter er motiveret af muligheden for uddannelse og ledererfaring. De sociale og fritidsfolket lægger vægt på en aktiv fritid og det sociale samvær, og de supermotiverede nævner en lang række begrundelser af både militær og social karakter.

EN TREDJEDEL VIL GERNE BRUGE MERE TID I HJEMMEVÆRNET

De frivillige bruger i gennemsnit 8,4 timer om måneden på hjemmевærnet. Ser man bort fra de medlemmer, som står i reserven, bruger de aktive frivillige i gennemsnit 19,6 timer om måneden. Det samlede gennemsnit er faldet med knap en halv time siden 2007, men det er steget med mere end en time for den aktive styrke. Der er store forskelle i tidsforbruget mellem værnsgrenene. Mest tid bruger de aktive frivillige i marinehjemmевærnet; de bruger i gennemsnit 24,3 timer. Mindst tid bruger de aktive frivillige i

flyverhjemmeværnet; de bruger i gennemsnit 15,6 timer om måneden. De andre værnsgrene er placeret mellem disse to yderpunkter.

Hovedparten af de frivillige har tidligere været mere aktive. Den vigtigste årsag til det lavere aktivitetsniveau i dag sammenlignet med tidligere er, at de frivillige hellere vil bruge tiden på noget andet end hjemmeværnet.

31 pct. af de frivillige kunne godt tænke sig at deltage i flere aktiviteter, hvis de blev bedt om det.

44 pct. af de frivillige overvejer undertiden at stoppe i hjemmeværnet, og ca. 17 pct. har besluttet sig for at stoppe. Andelen, der undertiden overvejer at stoppe, er lidt mindre end i 2007, men andelen, der har besluttet sig, er blevet større. Siden 2007 er der blevet flere, der vil stoppe på grund af sygdom eller handicap.

HJEMMEVÆRNET ER RESPEKTERET, MEN FORDOMME OM MEDLEMMERNE

En stor del af de frivillige oplever, at hjemmeværnet som institution er respekteret i samfundet. Til gengæld mener mange af de frivillige også, at hjemmeværnets frivillige som individer bliver udsat for mange fordomme. Det er imidlertid kun få af de frivillige i hjemmeværnet, der oplever, at nogen i deres omgangskreds tager afstand fra deres medlemskab.

80 pct. af de frivillige mener, at opfattelsen af hjemmeværnet er blevet forbedret, efter at der de seneste år er blevet udsendt hjemmeværnsfolk til internationale operationer.

HJEMMEVÆRNETS OPGAVER

De frivillige er enige i, at hjemmeværnet både har militære og civile opgaver, og at begge typer af opgaver er vigtige. De frivillige kan holdningsmæssigt inddeles i tre grupper med hensyn til deres opfattelse af, hvilke opgaver der er de vigtigste for hjemmeværnet. De beredskabsorienterede fokuserer især på stående beredskabsopgaver som fx søredning og farvandsovervågning, de indsatsorienterede fokuserer især på praktiske indsatsopgaver som fx trafikregulering og sanitetsvagt, og de forsvarsorienterede fokuserer især på militært forsvar af Danmark og støtte til forsvaret. Disse resultater afviger ikke fra undersøgelsen i 2007.

83 pct. af de frivillige mener, at det er meget vigtigt eller vigtigt for deres medlemskab, at hjemmeværnet er en frivillig militær organisation.

CIVILE KOMPETENCER

Næsten halvdelen af de aktive medlemmer oplyser, at de ofte eller af og til bruger deres civile kompetencer i forbindelse med deres tjeneste i hjemmeværnet. Frivillige fra marinehjemmeværnet gør mest hyppigt brug af deres civile kompetencer.

To tredjedele af de aktive medlemmer mener også, at det er en fordel at bruge sin civile uddannelse/erhvervs erfaring i forbindelse med tjenesten i hjemmeværnet.

Næsten hver fjerde aktive medlem mener, at hjemmeværnet skal være meget bedre til at fokusere på deres civile kompetencer, og yderligere en tredjedel af medlemmerne svarer, at hjemmeværnet skal være lidt bedre til dette.

MANGE VIL GERNE BIDRAGE TIL DE INTERNATIONALE OPGAVER

Blandt de aktive i hjemmевærnet er det ca. 36 pct., der har oplyst, at de kunne tænke sig at deltage i hjemmевærnets internationale operationer og blive udsendt i den forbindelse.

Hjemmевærnets frivillige er endnu mere positive over for at bidrage til forsvarets internationale operationer herhjemme, fx ved deltagelse i øvelser og som afløsning for udsendte soldater i kortere perioder.

Ønsket om selv at blive udsendt hænger stærkt sammen med alder. 70 pct. af de 18-29-årige i den aktive styrke kunne godt tænke sig at blive udsendt i forbindelse med forsvarets internationale operationer. I den ældste aldersgruppe gælder det kun 20 pct.

Langt de fleste af hjemmевærnets frivillige er positive over for hjemmевærnets overvejelser om deltagelse i internationale opgaver med civil genopbygning.

45 pct. af de frivillige i den aktive styrke har oplyst, at de kunne forestille sig selv at tage del i opgaver med civil genopbygning. Også her er der en klar sammenhæng med alder. 70 pct. af 18-29-årige vil gerne tage del i civil genopbygning. I den ældste aldersgruppe drejer det sig om 29 pct.

TILFREDSHED OG ANERKENDELSE

Selvom der er nogle forskelle mellem værnsgrenene, er de frivillige gennemgående meget tilfredse med deres uddannelse, opgaver, muligheder for at videreudvikle sig, de nærmeste foresatte, materiellet og det sociale samvær. De er også gennemgående ganske tilfredse med de konkrete aktiviteter, de udfører i tjenesten.

På en 10-punkts-skala for generel tilfredshed med den måde, som hjemmевærnet fungerer på, er gennemsnittet for alle frivillige 6,6. Det er en anelse højere end i 2007.

Hovedparten af de frivillige oplever også, at deres indsats bliver værdsat i underafdelingen. Relativt færre frivillige oplever, at deres indsats bliver anerkendt i resten af hjemmевærnet. En tredjedel af de frivillige ved ikke, om deres indsats bliver værdsat af hjemmевærnet.

SUNDHED OG TRÆNINGSTILTAG

16,8 pct. af de frivillige kender til projektet "Sundhed og træningstiltag i hjemmевærnet", men langt den største andel (76,5 pct.) kender ikke til det. 86 pct. af de frivillige synes imidlertid, at det er en god ide eller en meget god ide, at hjemmевærnet beskæftiger sig med sundhed og opfordrer til øget fysisk aktivitet. Kun 6 pct. synes ikke, at det er en god ide.

INFORMATION

Langt de fleste af hjemmевærnets medlemmer mener, at de får tilstrækkelig information fra hjemmевærnet, og at de enten meget godt eller nogenlunde kan følge med i udviklingen i hjemmевærnet. 19 pct. mener, at de følger godt med, og 63 pct., at de følger nogenlunde med.

Der er generelt en stigning fra 2007 til 2011 i hyppigheden af brugen af www.hjv.dk, og hvor ofte de frivillige logger på www.hjv.dk. 55 pct. af de frivillige benytter hjemmевærnets hjemmeside, og lidt færre logger sig ind på hjemmesiden for at få mere information om deres underafdeling. Andelen er fordoblet fra 2007 til 2011 for frivillige, der dagligt bruger hjemmesiden, og for frivillige, der bruger hjemmesiden flere gange om ugen.

De frivillige kan inddeles i to grupper med hensyn til, hvordan de får deres information om hjemmeværnet. Der er henholdsvis typen, der modtager information via mundtlige eller elektroniske medier, og typen, der modtager information via trykte medier. I 2007 var det muligt at identificere fire typer, men det forhold, at så mange flere benytter internettet til at få informationer i 2011, har medført en mindre differentiering blandt frivillige i forhold til, hvordan de modtager information.